

Wprowadzenie

W 1923 r. na zgliszczach Imperium Osmańskiego narodziła się republikańska Turcja. Sto lat temu, 29 X Zgromadzenie Narodowe proklamowało powstanie Republiki Turcji (*Türkiye Cumhuriyeti*). Przemocny wpływ na kształt i tożsamość młodej Republiki miał jej ówczesny przywódca – Mustafa Kemal, późniejszy Atatürk, który bardzo szybko zaczął wprowadzać głębokie zmiany ustrojowo-społeczne i gospodarcze, mające na celu konsolidację państwa i jego europeizację, a w praktyce wpływające na każdą dziedzinę życia. Atatürk nie tylko wyznaczył kierunek modernizacji tureckiego państwa i społeczeństwa, ale także na nowo zdefiniował pozycję międzynarodową Turcji. Zasady, w oparciu o które przeprowadzano reformy, z czasem usystematyzowane, stały się podstawą *kemalizmu*, który na długie lata stał się fundamentem polityki wewnętrznej i zagranicznej Turcji. Obecnie obserwujemy jednak istotne zmiany w tureckiej polityce i jej redefiniowanie. Jest to związane zarówno z rozwojem sytuacji wewnętrznej, w tym dominacją na scenie politycznej Partii Sprawiedliwości i Rozwoju, na czele z prezydentem Recepem Tayyipem Erdoğanem, która sprawuje władzę od dwóch dekad, jak i dynamicznym rozwojem sytuacji w regionie bliskowschodnim oraz w szerszym kontekście globalnym. Turcja należy dziś z pewnością do najbardziej aktywnych państw na arenie międzynarodowej, przy czym jednocześnie nastąpiła zdecydowana reorientacja jej polityki zagranicznej.

Przypadająca w bieżącym roku setna rocznica powstania nowoczesnego państwa tureckiego stała się inspiracją do pochylenia się nad współczesną sytuacją Turcji. Oczywiście nie jest możliwe, aby w tak niewielkim objętościowo dziale poruszyć wszystkie najistotniejsze kwestie i w sposób wyczerpujący opisać procesy zachodzące obecnie nad Bosforem. Skupiono się więc na tych problemach, które, z jednej strony, ukazują wyzwania, przed którymi stoi obecnie Republika na arenie międzynarodowej, związane po części ze wspomnianą już redefinicją celów polityki zagranicznej po przejściu władzy przez ugrupowanie Recepta Tayyipa Erdoğana, po części z dynamicznie zmieniającą się sytuacją w jej otoczeniu, jak choćby wybuch ostrej fazy konfliktu izraelsko-palestyńskiego, z drugiej zaś, ukazują problemy tożsamościowe ojczyzny Atatürka – położonej na Bliskim Wschodzie, wciąż aspirującej do członkostwa w Unii Europejskiej, współcześnie chętne

nawiązującej do swej osmańskiej przeszłości i tradycji, inspirujących urzędującego prezydenta. Dziś to on i jego ugrupowanie decyduje o kierunku rozwoju Turcji w kolejnych latach, jednak może się to już zmienić za kilka lat, jeśli strategie wyborcze tureckiej opozycji odniosą sukces.

dr hab. Elżbieta Szyszlak, prof. UW